

newsletter

Americká prosperita a evropské pohrdání

Stanislava Janáčková,
poradkyně prezidenta republiky

Stanislava Janáčková:
Americká prosperita
a evropské pohrdání

Tomáš Haas:
Směřuje ČR
k policejnímu státu?

Marek Loužek:
Může být politika
křesťanská?

Václav Klaus:
Integrace či
unifikace Evropy

Opravdu nechceme rychlejší hospodářský růst? Rozhodli se Evropané dobrovolně zaostávat za USA? Dávají přednost volnému času před vyššími příjmy? Sociální podpora před prací? Jistotě menšího krajíce před příležitostí? A mohou si to do budoucna dovolit?

Tyto otázky klade Olaf Gersemann - washingtonský dopisovatel týdeníku *Wirtschaftswoche*, absolvent university v Kolíně nad Rýnem a Trinity College, Dublin, nositel prestižní Ceny Ludvíka Erharda za rok 2001 - v knize „Kovbojský kapitalismus - evropské mýty, americká realita“ (2004). Je užitečné základní teze knihy přiblížit i našemu čtenáři, protože se přímo týkají evropské i české politické debaty.

Evropské mýty

Jistěže chceme rychlejší růst - jen pro to nejsme ochotni mnoho udělat. Řada evropských politiků si v minulosti až příliš zvykla svádět ekonomické zaostávání zemí Evropské unie na to, že Evropané prý odmítají americký „kovbojský kapitalismus“. Slychali jsme od nich tvrzení, že podstatně rychlejší ekonomický růst Spojených států v posledním čtvrtstoletí - oproti zemím EU - byl vykupován „americkými poměry“ neboli bezohledným „kovbojským kapitalismem“, který

prý zbavuje lidi důstojnosti a životních jistot.

Jistěže chceme rychlejší růst - jen pro to nejsme ochotni mnoho udělat.

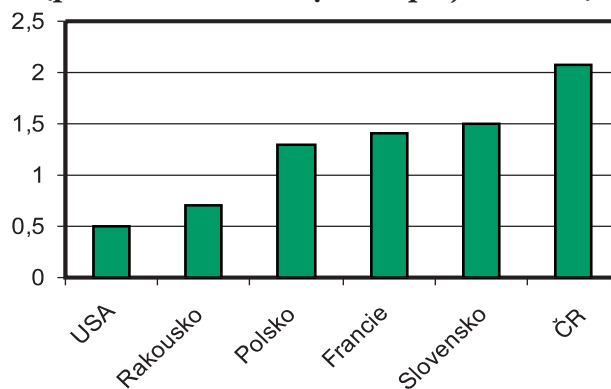
Právě na tyto cíleně šířené mýty reaguje Olaf Gersemann. Snaží se pomocí statistických údajů vyvrátit některá často omílaná tvrzení: například že v USA musí mít lidé 2-3 zaměstnání, aby se vůbec užívali; že z téhož důvodu musejí i ženy pracovat, přestože nechtějí; že lidé neuvěřitelně strádají nedostatkem ochrany před propouštěním; že v USA panuje obrovská příjmová nerovnost, zadluženost, plná vězení, nedostup-

nost lékařské péče a další sociální problémy, které zbavují lidi důstojnosti a snižují kvalitu života.

V knize je uvedena řada citátů, jimiž politici v EU v nedávné minulosti sugerovali lidem názor, že si Evropané sami vybrali raději pomalejší růst, než aby museli žít v „amerických poměrech“. Za všechny citujme prohlášení Gerharda Schrödera z 24. dubna 2002: „Nepřeji si americké poměry na pracovním trhu. Sociální demokraté jsou přesvědčeni, že musí být možné, aby lidé žili slušně a důstojně, aniž by vykonávali tři zaměstnání za den, a přitom postrádali jakoukoli ochranu před propouštěním.“

PROSINCOVÝ GRAF CEPU

Náklady na výběr daní
(podíl nákladů na výběr k příjmům v %)

Pramen: OECD 2004

cep

CENTRUM

PRO EKONOMIKU A POLITIKU

Politických vězňů 10
110 00 Praha 1
Tel./fax: 222 192 406
e-mail: cep@cepin.cz
www.cepin.cz

CEP - Newsletter
Centra pro ekonomiku a politiku
Registrace MK ČR E 11024

Kniha podobně mýty o „amerických poměrech“ vyvrací na základě srovnání údajů o růstu, zaměstnanosti, produktivitě, sociální situaci a příjmovém rozvrstvení v USA, SRN, Francii a Itálii, a to za období od konce 70. let 20. století zhruba do roku 2003. Ukazuje, že některá z výše uvedených tvrzení jsou nepravdivá. Na jiných je sice zrnko pravdy, které však nesouvisí s tím, že americký kapitalismus je méně spoután státní regulací. Naopak: ekonomické zaostávání EU přímo souvisí s politickým a institucionálním rámcem, který je zde vytvářen pro podnikání. Tento rámec se přežil a brzdí strukturální změny, technický pokrok a růst.

Lisabonská iluze

Aktuálnost knihy O. Gersemanna vyniká zvláště ve světelných hodnoceních výsledků tzv. Lisabonského procesu v zemích Evropské unie. Lisabonský summit zadal v roce 2000 Evropské unii úkol, dosáhnout do roku 2010 ekonomické úrovně a produktivity, srovnatelné se Spojenými státy. Evropská unie se měla během deseti let stát nejdynamičtější ekonomikou světa. V roce 2004, na jarním summitu EU v Bruselu, však nejvyšší představitelé unie museli konstatovat, že zaostávání unie za Spojenými státy se naopak prohloubilo a úkoly tzv. Lisabonské strategie skončily ve slepé uličce.

Plány Evropy stát se nejvyšším teritoriím světa se hroubí pod tíhou reality – kterou je zaostávání v produktivitě, vysoká nezaměstnanost, nepružné trhy práce, přebujelé sociální systémy a rostoucí napjatost veřejných rozpočtů. Důvodem, proč se tyto problémy nedaří překonat, je všeobecný odpor k zásadnějším reformám, které by se nutně dotkly i pracovních trhů a sociálních systémů v zemích EU.

Tato situace však je dlouhodobě neudržitelná. K existujícím překážkám růstu produktivity se totiž v budoucnu v Evropě připojí ještě demografické trendy – stárnutí

obyvatelstva, které samo o sobě snižuje HDP na hlavu a naopak nesmírně zatíží důchodové systémy.

Aktuálnost knihy

O. Gersemanna vyniká zvláště ve světle posledních hodnocení výsledků tzv. Lisabonského procesu v zemích Evropské unie.

Mnozí evropští politici si snad dnes již uvědomují, že Evropa – přesněji Evropská unie – se zřejmě bude od Spojených států muset v mnohém začít učit. Bude se muset vzdát své nadřazenosti a pohrdání, kterým si zvykla častovat „americký způsob života“. Bude nutno přestat žít a začít naopak vyvracet mýty o bezohledném (protože nepřeregulovaném) americkém kapitalismu.

Kořeny zaostávání

Proces dohánění ekonomické úrovně USA Evropou, který probíhal v 60. a 70. letech, se v 80. letech zastavil. Země EU začaly naopak ještě více zaostávat. Navíc je EU více sužována nezaměstnaností. Pracuje zde menší procento lidí, a pracují kratší dobu. Místo vytváření nových pracovních míst je snaha přerozdělit ta existující. To se odráží v nižší produktivitě na hlavu. V 90. letech však nebyly v Evropě celkově příznivé ani trendy v hodinové produktivitě. Dalším, velmi tíživým problémem je přítomné a očekávané stárnutí obyvatelstva zemí EU.

Skutečnost, že si USA dokázaly udržet předstih v růstu (hodinové) produktivity práce, Gersemann vysvětluje tzv. novou ekonomikou – rozvojem informačních technologií. „Nová ekonomika“ přežila prasknutí počáteční „bubliny“. Další rozvoj informačních technologií již možná nepřináší tak velké zisky, ale prospěch z něj zato mají spotřebitelé a uživatelé – a jednoznačně je motorem růstu produktivity. V hodnocení přínosu a perspektiv „nové ekonomiky“ v USA je autor optimistický a srovnává ji s využitím páry a vynálezem elektriny.

Evropa, na rozdíl od USA, nevytvořila předpoklady pro to, aby mohla z „nové ekonomiky“ těžit. Ekonomický model, který např. v Německu mohl být úspěšný v 60. a 70. letech, není vhodný pro současnost a budoucnost. Evropa má vyšší daně, velké přerozdělování přes státní rozpočet, přeregulované trhy, příliš rozbuřené sociální systémy, přílišnou ochranu zaměstnanců, která zabraňuje pružným strukturálním změnám. Aby mohlo vznikat nové, musí část starého odejít.

Evropa – přesněji Evropská unie – se zřejmě bude od Spojených států muset v mnohém začít učit. Bude se muset vzdát své nadřazenosti a pohrdání.

Proces „kreativní destrukce“ však nemůže probíhat bez flexibilních pracovních trhů. Ochranou existujících firem dochází ke konzervaci staré struktury, postavené na silném průmyslu. Růst podílu sektoru služeb je v zemích EU příliš pomalý – přitom právě tento sektor má v současných podmínkách největší potenciál pro vytváření nových pracovních míst. Překážkou strukturálních změn je i evropské bankrotové zákonodárství. Dynamika vstupu a výstupu z odvětví je v USA daleko vyšší.

Relativní chudoba

Evropští politici dodnes rádi argumentují, že statistická čísla neukazují všechno – Evropa má podle nich vyšší „kvalitu života“. Je pravda, že Evropa má méně podnebních extrémů a přírodních katastrof, méně zločinnosti, příjemnější města. Možná mají Evropané i vyšší preferenci volného času, ale může to ospravedlnit o tolik vyšší nezaměstnanost (navíc s vyšším podílem dlouhodobě nezaměstnaných)? Vysoká ochrana zaměstnaných pracovníků před propouštěním se v mnoha zemích EU nakonec obrací proti tvorbě nových pracovních míst – a dlouhodobá nezaměstnanost je faktorem, který kvalitu života snižuje velmi citelně.

Někdy se tvrdí, že americký růst je založen na vyšší pracovní zátěži, přičemž hodinové reálné mzdy v USA rostou jen velmi málo. K tomu je třeba dodat, že jsou zde na druhé straně nižší daně z mezd, a že polovina amerických domácností má příjmy i z vlastnictví akcií (zatímco např. v Německu je to jen cca 20 %).

Ceny základních životních potřeb v USA většinou rostou pomaleji, než by se dalo soudit podle celkové inflace. Zadluženost domácností je v USA vyšší – ale souvisí to i s tím, že bydlí ve vlastních domech a místo nájemného tedy platí úroky z hypoték. Více jsou v USA rozšířeny kreditní karty – u nichž (na rozdíl od debetních) znamená nákup automaticky čerpání krátkodobého úvěru. Je tedy třeba dát pozor, abychom porovnávali jen to, co je skutečně porovnatelné.

Chudinské čtvrti amerických měst poskytují možná smutný pohled. Podle Gersemanna však znamenají spíše relativní chudobu, než absolutní: jinak totiž vypadá v „národním“ příjmovém rozvrstvení a jinak v mezinárodním srovnání. Např. domácnost, která je v USA pod hranicí chudoby, by se svými příjmy v Německu za chudou považována nebyla – zatímco průměrná portugalská domácnost by se v USA dostala na hranici chudoby.

Navíc ve Spojených státech octnout se pod hranici chudoby obvykle neznamená zůstat tam trvale. Četnější nové pracovní příležitosti znamenají i více příležitostí dostat se znovu „nahoru“. Je tu i silnější tlak na vybědnutí ze závislosti na sociálním systému. Chudým domácnostem v USA totiž pomáhá negativní daň z příjmů, která tolik nepodkopává stimuly k práci, jako četné evropské sociální dávky.

Pracovní trh

Evropští politici rádi tvrdí, že se v USA tvoří hlavně podřadná nová pracovní místa ve službách – tzv. McJobs neboli „práce u McDonalda“. Je však nedůstojné dělat práce, které běžně dělá každá žena ve své

domácnosti? Je nezaměstnanost lepší než nízká mzda? Navíc skutečnost je taková, že téměř 60 % všech nových míst vytvořených v USA v letech 1989-2000 bylo v horní třetině příjmového rozdělení. Pracovní místa ve službách zdaleka nejsou jen nízko kvalifikovaná – právě ve službách dosahuje podíl vysokoškolsky vzdělaných pracovníků až 30 %.

Neobstojí ani časté tvrzení, že v USA jsou ženy nuceny pracovat i když nechtějí, protože je manžel neužívá. Pracovní participace žen je v USA vyšší než v řadě zemí Evropy. Sociální systém v USA tolik nepodporuje ženy, které zůstávají doma s dětmi – ale zároveň je zde pro ženy i více pracovních příležitostí, a to příležitostí rovnějších z hlediska postavení a příjmů.

Pravda je i to, že více lidí v USA má druhé zaměstnání – většinou ovšem na částečný úvazek, k doplnění příjmů, nikoli jako podmínku přežití (časté je to právě u vysokoškoláků). V Evropě spíše převažuje přivýdělek v šedé ekonomice – kvůli vyšším daním se druhé příjmy nelegalizují a tedy ani nezaznamenávají.

Je pravda rovněž to, že v USA lze pracovníky snadno propustit, a že podpory v nezaměstnanosti se vyplácejí po

kratší období, než je obvyklé v Evropě. Ztráta zaměstnání navíc může znamenat také ztrátu zdravotního pojištění. Na druhé straně je však v USA také snadnější najít si brzy novou práci. Kromě toho „vyhazování na dlažbu“ není zdaleka tak časté, jak se někdy líčí. V roce 2003 pracovalo 31 % zaměstnaných Američanů u jednoho zaměstnavatele déle než 10 let (a polovina lidí mezi 55 a 64 lety věku déle než 9,9 let).

Příliš vysoká ochrana pracovníků před propouštěním znesnadňuje strukturální a technické změny a může tak paradoxně v delším období nezaměstnanost zvyšovat – což se zřejmě v Evropě již děje. Nejlepší ochranou pracovníků před propouštěním je udržení plné zaměstnanosti. Průzkumy také ve shodě s tím ukazují, že obavy ze ztráty zaměstnání trápí Evropany více než Američany.

Otázka zdravotnictví

Pravděpodobně největší sociální problém Spojených států je zdravotnictví. Zdá se, že v USA je menší dostupnost lékařské péče (desetina populace nemá zdravotní pojištění), vyšší kojenecká úmrtnost, a nejdražší systém zdravotní péče na světě. Nejrychleji přitom rostou výdaje za léky.

Nicméně Gersemann po-

dotýká, že americký systém zdravotní péče doplácí i na určitý „free rider“ efekt (efekt černých pasažérů): evropské i další země totiž uměle limitují ceny, které mohou americké farmaceutické firmy žádat za své léky. Tyto firmy nechtějí ztratit zahraniční trhy, raději se tedy podřídí cenové regulaci a potom se „hojí“ na americkém trhu, kde limity nejsou. Rozdíly v cenách mohou být až dvou- nebo trojnásobné. Jen díky vysokým cenám léků v USA se daří financovat zdejší farmaceutický výzkum, z kterého má pak prospěch celý svět – a také Evropa se na něm ráda veze jako „černý pasažér“.

Devastující a varující je ovšem jiný důvod vysokých nákladů na americké zdravotnictví: procesy proti lékařům, které v důsledku obrovských odškodných zvedly náklady na pojištění a vedou i ke snaze lékařů vyhnout se rizikovým zásahům. V zemi, kde je možné žalovat prodejce kávy za to, že jsem se kávou opečil, nebo prodejce hamburgerů za to, že jsem obézní, jsou lékaři snadno zranitelným cílem. V ČR, kde pacient rovná se prosebník, který reálně nemá ani desetinu práv, formálně mu zaručených – a kde pozůstali se ani nesmějí dozvědět, na co pacient zemřel –

jsme ovšem svědky zase jiného extrému.

Závěr

Gersemann ukazuje, že obyvatelé USA jsou daleko více přesvědčeni, že mají příležitost zlepšit v budoucnu své postavení. Zda toto přesvědčení odpovídá realitě, je těžké empiricky prokázat. Samotné optimistické očekávání však zvyšuje kvalitu života. Vede také k větší toleranci vůči příjmovým a majetkovým rozdílům – oproti evropskému rovnostářství (a dodejme i závislosti).

Nechá-li si Evropská unie vzít možnost konkurence různých daňových a sociálních systémů, různých stupňů regulace ekonomického života státem a různých pohledů na ekonomickou svobodu, pak se jí nemůže podařit zlepšit svou pozici. Pohrdání „americkými poměry“ bude chabou náplastí na rostoucí ekonomické zaostávání.

Recenze knihy: Gersemann, O.: Cowboy Capitalism - European Myths, American Reality: CATO Institute, Washington, D.C., 2004. Vydáno též v němčině jako Gersemann, O.: Amerikanische Verhältnisse: Die falsche Angst der Deutschen vor dem Cowboy-Kapitalismus. FinanzBuch Verlag, München, 2003. ■

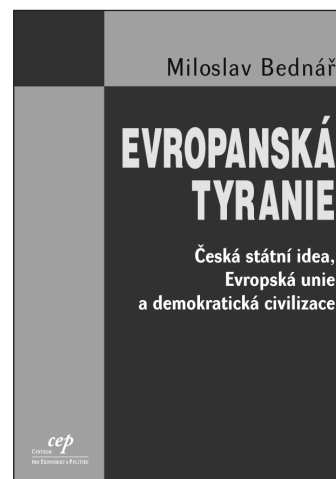
NABÍZÍME

psal předmluvu **Václav Klaus**.

Cena na dobírku: 89 Kč, 68 stran.

CEP nabízí studii „**Vyčerpání zdrojů - skvěle prodejní mýtus**“ z pera známého českého ekonomů **Mojmíra Hampla**. Knižka se zabývá vztahem ekonomie a přírodních zdrojů, zkoumá skeptické názory o vyčerpání zdrojů a dokazuje jejich mylnost. Malthusianství a ekologismus jsou podle autora spojené nádoby. Na konceptu „prověřených zásob“ a podceňování růstu poznání Hampl ukazuje, proč vyčerpání nemusí děsit. K publikaci na-

v knihovně žádného odpůrce ani obhájce EU.

Cena na dobírku: 139 Kč, 230 stran.

CEP nabízí knihu filozofa **Miloslava Bednáře** „Evropanská tyranie“. Kniha, k níž napsal předmluvu **Jan Zahradil**, nese podtitul „Česká státní idea, Evropská unie a demokratická civilizace“. Je souborem autorových publikovaných i nepublikovaných statí, jež napsal od roku 1995 až do současnosti. Člení se do tří bloků: I. Česká státní idea, II. Filozofické základy Evropy, III. Politické komentáře. Publikace by neměla chybět

objednávky na www.cep.in.cz • tel. 222 192 406 • e-mail: cep@cep.in.cz

Směřuje ČR k policejnímu státu?

Tomáš Haas

manažerský konzultant, působí v Kanadě

Počet Policií České republiky navržených a soudem povolených telefonních odposlechlů narůstá v České republice rychlostí, která by měla alarmovat nejen veřejnost, ale především justiční orgány a zákonodárce. Čísla jsou skutečně neuvěřitelná – jak reálná čísla počtu povolených odposlechlů, tak rychlost růstu počtu odposlechlů během posledních let (viz tabulka 1). Je

Tabulka 1: Odposlechy v ČR

ČR	Povoleno	Zamítnuto
2001	1336	6
2002	4261	16
2003	5015	64

Zvláštní zpráva nejvyššího státního zastupitelství ČR.

na čase si nalít čistého vína: Česká republika směřuje k policejnímu státu.

Česká ostuda

Čísla za ČR mají ještě jednu zajímavou vlastnost: existují vlastně tři vzájemně se lišící veřejně přístupné statistiky. Liší se počet odposlechlů udávaných v tiskové zprávě Ministerstva vnitra (Přesná zpráva o policejních odposleších), ve Zvláštní zprávě nejvyššího státního zastupitelství a ve Zprávě sněmovní Stálé komise pro kontrolu použití operativní techniky Policie ČR.

Každá ze zpráv nám dává jen celková čísla, žádná z nich nedává přehled o tom, proč byli odposloucháváni vyšetřováni, neexistuje veřejná statistika, která by podala informace o tom, pro podezření z porušení kterých paragrafů trestního zákona byla povolena vydána. V číslech není odděleno odposlouchávání prováděné policií na žádost tajných služeb od odposlouchávání prováděného v rámci vyšetřování trestné činnosti policií ČR.

Nejbližší realitě bude pravděpodobně statistika Zvláštní zprávy nejvyššího státního zastupitelství, její čísla jsou přehledem žádostí o povolení odposlechu, podaných státním zastupitelstvím příslušným krajským soudům, a dá se

tedy usoudit, že šlo o odposlechy vyšetřovaných pro podezření z trestné činnosti kriminálního charakteru.

Možná stojí za to si porovnat počet povolených legálních odposlechlů mezi Českou republikou a Kanadou, zemí, která má zhruba třikrát větší počet obyvatel než ČR, a vzhledem k blízkosti a provázanosti s USA sdílí se Spojenými státy společný problém mezinárodního organizovaného zločinu a drogové kriminality. Tabulka 2 ukazuje, že Kanada má v absolutním počtu mnohem méně odposlechlů než ČR.

Tabulka 2: Odposlechy v Kanadě

Kanada	Povoleno celkem	Povoleno s podmínkami	Povoleno bez podmínek
1999	167	162	5
2000	178	176	2
2001	147	146	1
2002	177	167	10
2003	95	89	6

Pramen: Výroční zpráva generálního prokurátora Kanady, 2003.

Kanadské poměry

Výroční zpráva kanadského generálního prokurátora je zajímavá nejen díky pozoruhodné statistice, ale i kvůli jiným informacím, které zákon nařizuje generálnímu prokurátorovi zveřejnit. Obsahuje například údaje o tom, proč byly sledované osoby odposlouchávány, z kterých trestných činů byly obviněny nebo důvodně podezřívány, a v kolika případech byly odposlechem získány informace použitelné jako důkazy pro obžalobu.

Celkově dává zpráva veřejnosti dobrý přehled o tom, kolik bylo ve skutečnosti povolených odposlechlů, jak účinný je odposlech jako důkazní prostředek, a hlavně, zda povolený odposlech není zneužíván a nadužíván. Podle kanadského zákona je odposlech výjimečným prostředkem, používaným pouze v situaci, kdy závažnost a charakter vyšetřovaného trestného činu takový mimořádný zásah do ústavou zaručeného soukromí občanů vyžaduje.

I proces schvalování odposlechlů je v Kanadě odlišný. U nás rozhoduje soudce příslušného krajského soudu na základě žádosti dozorového státního zástupce. V Kanadě o povolení k odposlechu nemůže požádat kterýkoliv státní zástupce. Je k tomu v každém soudním okrese specificky autorizován speciálně kvalifikovaný zástupce. Pro případy, kdy hrozí nebezpečí z prodlení je rovněž jmenován stejně kvalifikovaný policejní orgán, který může podat žádost přímo soudci.

Použití odposlechlů není v Kanadě běžnou a rutinní operací ani pro policii, ani pro státní zastupitelství ani pro soudy. Je používáno vel-

se tomu stalo v případě Kořistka.

Nápadný kontrast je ve způsobech veřejné kontroly odposlechlů. V České republice je kontrolním orgánem pro odposlechy Stálá komise pro kontrolu použití operativní techniky Policie ČR Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Podle prohlášení předsedy této komise, poslance Jiřího Bílého, mají naši poslanci pověřeni dohledem nad používáním odposlechlů a jiné operativní techniky k dispozici pouze takové informace, které potvrdí, zda byl odposlech podle zákona povolen.

Podle různých prohlášení členů této komise v tisku nemají oni přehled o tom, kolik odposlechlů bylo iniciováno žádostmi policejních orgánů, a kolik jich z celkového množství vykonala policie na „objednávku“ bezpečnostních a zpravodajských služeb. Zdá se, že členové naší parlamentní komise pro dohled nad odposlechy mají ještě méně informací o používání odposlechlů u nás, než má čtenář veřejně přístupné zprávy Kanadského Generálního prokurátora o použití operativní techniky v Kanadě.

Zatím se zdá, že čeští poslanci v komisi, mimochodem pověřeni pro nejvyšší stupeň utajení, nemají ani tolik důvěry, kolik jí má obyčejný kanadský občan, nesmí vědět ani to, co je v Kanadě veřejně přístupné na požádání, nebo přímo na internetové stránce úřadu Generálního prokurátora.

Závěr

Na otázku, zda jsme nebo nejsme na cestě k policejnímu státu, ve kterém je odposlouchávání občanů a politických oponentů, nám postup policie a justice a kavalírský přístup policejního prezidenta, ministra vnitra a předsedy vlády v otázce odposlechlů již odpověděl: „Kdo nic neprovedl, nemá se čeho bát.“ Není sporu o tom, že na cestě k policejnímu státu jsme. Jsme na ní nebezpečně daleko a vzhledem k netečnosti médií a mlčení politiků je třeba se obávat, zda se tento trend ještě dá zastavit.

Může být politika křesťanská?*

Marek Loužek

Centrum pro ekonomiku a politiku

To, že v nedávných prezidentských volbách v USA nehrála hlavní roli hospodářská politika či válka v Iráku, nýbrž diskuse o morálních hodnotách, není překvapivé. V soukromém i veřejném životě Američanů hraje náboženství důležitější roli než u Evropanů. Protože se křesťanstvím zaštiťuje řada politiků v zahraničí i u nás, položme v době klidu a vánočního přemítání filozofickou otázku: může být vůbec politika křesťanská?

Etika smýšlení a etika odpovědnosti

Pro vztah křesťanství a politiky je dodnes inspirativní přednáška „Politika jako povolání“, v níž Max Weber vysvětlil rozdíl mezi etikou smýšlení a etikou odpovědnosti. Etika smýšlení představuje ideální etiku křesťana, který se řídí morálními zásadami prikazujícími konat dobro a nedělat zlo. Tato etika je užitečná jako maxima pro jednání lidí v každodenním životě, v oblasti politiky však naráží na určité obtíže.

Kdyby politik musel zavrhnout každé jednání, které zavání použitím mravně nebezpečných prostředků, příliš dlouho by se v politice neudržel. Praktický politik provádí vyjednávání a kompromisy, snaží se vyzrát na své protivníky, někdy používá metodu lsti. Nemusíme být machiavellisty, abychom si byli vědomi této vlastnosti politiky. Politické situace nemají jednoduché kladné či záporné znaménko: dobro, nebo zlo.

Jestliže ve válce nebo tváří v tvář mezinárodnímu terorismu zvažuje politik různé varianty, z nichž v každé umírá určitý počet lidí, je obtížné toto dilema rozřešit na bázi např. příkazu Nezabiješ. Je to spíše volba mezi menším zlem a větším zlem. Nejen ve válce ale i v míru je politik

postaven před různé etické paradoxy a má odpovědnost za to, co se pod jejich tlakem může stát. Politika se proto řídí spíše etikou odpovědnosti než etikou smýšlení.

Lze souhlasit s Weberem (1998), že kdo hledá spásu duše a záchranu ostatních, ten ji nehledá v politice. Žádná etika smýšlení nemůže principálně vyřešit problém, že dosažení „dobrých“ cílů je v řadě případů vázáno na použití „pochybných“ prostředků. Kdy a v jakém rozsahu eticky dobrý účel posvěť riskantní prostředky a špatné vedlejší účinky, nelze z pozice křesťanské etiky říci.

Při vědomí weberovské difference lze pochybovat o tom, že by mohla existovat nějaká „křesťanská politika“ snažící se prosadit křesťanské principy i v sekulární sféře. Ani existence „křesťanských“ politických stran, ani sociální nauka církve neopravňují k domněnce, že by politika mohla získat „křesťanské“ rysy a dovést nás nejen do věčné nebeské ale i pozemské blaženosti.

„Křesťanské“ politické strany

Obhájci „křesťanské politiky“ někdy argumentují tzv. křesťanskými stranami. Ve skutečnosti nelze většinu křesťansko-demokratických stran ani v zahraničí ani hospodářské politice odlišit od ostatních občanských stran. Je zbytečné považovat je za křesťanské jen kvůli několika málo citlivým tématům, jako jsou potraty či trest smrti (na něž jsou navíc rozdílné názory i mezi křesťany).

Křesťansko-demokratické strany zaujímají ve stranicko-politických systémech nejrozumnější pozice od levého středu až po pravou část politického spektra – ať už jde o jejich vlastní výklad, program či praktickou politiku. To dokazuje, že z křesťanství nevyplývá žádný politický program. V ČR hrají lidovci roli politického středu a při-

pomínají tak – z hlediska politického systému – spíše německou FDP než CDU.

V USA navzdory velké náboženské angažovanosti občanů se hlavní konzervativní strana jmenuje republikánská. Podobně ve Velké Británii nemá žádná z hlavních stran křesťanství v názvu. Vliv křesťanství na politiku může být silný i bez „křesťanských“ stran. Označení „křesťanská“ neznamená většinou víc než přihlášení se k určité tradici. Tento název však přináší rizika, neboť odrazuje část konzervativních nekřesťanských voličů.

Lze souhlasit s Codevillou (1994), že křesťansko-demokratické strany v západním světě zneužily a tím znehodnotily kříž. Tyto strany podporují materiální zájmy církevní hierarchie podobě jako zájmy zemědělců. Ačkoli provádějí rétoriku na určitá etická témata jako potraty, v praxi obvykle doporučují v těchto věcech hlasovat poslancům podle vlastního svědomí. Dlouho vládnoucí křesťansko-demokratické strany jsou někdy spojovány s korpucí (Itálie).

Ani česká zkušenost nepotvrzuje, že by „křesťanská politika“ mohla u nás získat dominantní postavení. Ačkoli lidovci představují na české politické scéně stálíci, pravděpodobně nikdy nepředstihnou dvě hlavní strany – sociální a občanské demokrata. To, že KDS se spojila s ODS několik málo let po svém vzniku, není náhoda. Kvůli tématům, jako jsou potraty, není třeba zakládat politickou stranu.

Křesťanství jako politický program?

Někteří vidí možnost „křesťanské politiky“ v sociální nauce církve. Papežské encykliky – např. Rerum Novarum (1891) či Centesimus annus (1991) – nabízejí názory nejvyšší autority katolické církve k širším společenským otázkám doby. Jsou však příliš obecné na to, aby se z nich dal vyvodit politický program. I když některé věci ja-

ko např. odmítnutí třídního boje a varování před relativizací hodnot jsou inspirativní, je poněkud nešťastné, že jsou zdrženlivé, pokud ne přímo kritické ke kapitalismu.

Když se církev někdy vyjadřuje k aktuální společenské a ekonomické situaci prostřednictvím sociálních pastýřských listů biskupů, je to ožehavé. Narodil od sociálních encyklik, které si udržují určitou míru obecnosti, již tím zasahuje do aktuálních politických sporů. Nikdo nemůže zakázat biskupům, aby projevovali politické názory jako jednotlivci, ale psaní církevních politických pamfletů působí kontraproduktivně.

Např. „Pokoj a dobro“, který vydala v roce 2000 Česká biskupská konference (jakkoli pro vnitřní potřebu), byl klasickou ukázkou pochybného církevního politikaření. Kdyby podobný dokument zveřejnila např. Česká křesťanská akademie nebo jiný institut, dalo by se o něm diskutovat. Povýšení tohoto spisu na úroveň téměř programového dokumentu českých biskupů k transformaci však bylo nepatřičné.

Církev je instituce duchovní a nadčasová, angažovat se v pozemských politických sporech by se proto neměla. Vyjadřuje-li se k etickým otázkám, které se přímo dotýkají náboženských norem jako např. potraty, je to legitimní. Valná většina normálních politických a hospodářských témat však žádnou náboženskou dimenzi nemá. Snaha po „jednotném hlasu“ křesťanů zde působí uměle a zbytečně.

Křesťané v západních demokraciích včetně ČR se angažují v různých politických stranách a proudech. Církev by měla ponechat volnou soutěž politických idejí a nesažit se vnutit věřícím jednotný politický krunýř. Touha po jednotě za každou cenu je zbytečná. Křesťanství není politický program. Síla církve spočívá v její barevnosti a pluralitě, nikoli šedivosti a uniformitě. ▶

* Aktualizovaná přednáška na semináři CEVRO „Křesťanské hodnoty a liberálně-konzervativní politika“ 15. 4. 2004.

Církev jako zájmová skupina

Existuje však jeden případ, kdy politické ambice církve mohou být legitimní. Jde o situaci, kdy se církev snaží ovlivnit své vlastní právní postavení, majetek apod. V takovém případě je zájmovou skupinou jako kterákoli jiná skupina – např. odboráři, svazy zaměstnavatelů, zemědělců, ocelářů, divadel či sportovní sdružení. Církevní úsilí o daňové či jiné výhody je přirozené, nemělo by však být haleno do slov o pravdě a lásce.

Vzhledem ke svému náboženskému charakteru nejsou církve instituce primárně politické. Nejsou organizovány proto, aby lobbovaly, sdružovaly se a prosazovaly zájmy, či se podílely na moci, a dokonce ani ne proto, aby prosazovaly zájmy svých členů. Přestože všechno to mohou rovněž dělat, není to jejich *hlavním* účelem. Tím je šíření víry, případně sociální a charitativní činnost.

Když církve žádají stát

o různá daňová zvýhodnění, ovlivňují zákonodárná rozhodnutí, působí na ministry a parlament, chovají se v politickém systému jako lobbisté. V takovém případě působí – i když to nerady slyší – jako všechny ostatní zájmové skupiny. Platí na ně veškeré poučky školy veřejné volby – včetně té, že koncentrovaný zájem se uplatňuje lépe než zájem rozptýlený.

Odlika církví od státu je důležitá nejen proto, aby daňoví poplatníci šetřili peníze, ale také, aby se tlak církvi v politických záležitostech projasnil a zprůhlednil. Víra je užitečná pro konkrétní lidi, nikoli pro společnost jako celek. Proto není důvod, aby na církve platili v daních i nevěřící. Bohužel žijeme ve středu Evropy a i ve vztazích církvi a státu přežívá kontinentální tradice.

Neokorporativistický německý model, v němž církve získávají veřejnoprávní statut, sice vztahuje do církve politického rozhodování, součas-

ně je však zestátnuje a svým způsobem znásilňuje. Pluralistický americký model je lepší, protože v něm církve soutěží o vliv s ostatními společenskými skupinami, což je výhodnější pro daňové poplatníky i pro církve, které mají volnou ruku k prosazování svých zájmů a hodnot.

Závěr

Ačkoli někteří věří v jednotný model křesťanské politiky, která se vymezuje proti profánním politickým koncepcím a má ambici stát se výlučným představitelem křesťanství v politice, ve skutečnosti žádný jednotný křesťanský přístup k politice neexistuje. Liberálně konzervativní politika se může inspirovat křesťanskými hodnotami, křesťanská politika jako taková je však spíše protimluv.

Při respektování morálních nároků křesťanského poslání lze zastávat různé politické postoje, aniž by docházelo ke konfliktu mezi náboženskou a politickou dimenzí člo-

věka, či mezi nároky víry a politickým programem. Křesťanství chce přinášet duchovní inspiraci, nikoli politické názory. Spojenectví křesťanství s pozemskými politickými institucemi znehodnocuje jak křesťanství tak politiku.

Literatura:

- Codevilla, A. M.: Vlna evropské minulosti: Proglas 1994, č. 3, s. 6–9.
- Fiala, P.: Katolicismus a politika: Brno, CDK 1995.
- Hanuš, J.: Politická teologie – pokus o společenské pojetí křesťanské naděje. In: Fiala, P. (ed.): Křesťanské alternativy v politice: Praha, CDK – ČKA 1997, s. 49–67.
- Klaus: Sociální nauka církve a česká transformace: Lidové noviny 30. 3. 2001.
- Loužek, M.: Církve potřebují konkurenci. In: Vztah církvi a státu. Sborník CEP č. 31/2004, s. 31–46.
- Novak, M.: Duch demokratického kapitalismu: Praha, Občanský institut 1992.
- Weber, M.: Politika jako povolání: Praha, Oikonmenh 1998, s. 246–296. ■

NOVINKA

EP nabízí sborník č. 34/2004 „Potřebuje české soudnictví reformu?“, do něhož přispěli **Karel Čermák, Jiří Pospíšil, Jan Sváček, Dušan Tříška, Ondřej Knot, Klára Veselá-Samková a Jan Bárta**. Editoři **Ilona Bažantová a Marek Loužek** zařadili do příloh výňatky z ústavy ČR o soudnictví, výňatky ze zákona o soudech a soudcích, schéma soudního systému v ČR a historie a postavení nejvyšších soudních institucí ČR. Předmluvu ke sborníku napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena na dobírku: 89 Kč, rozsah 110 stran.

**objednávky na www.cepin.cz
tel. 222 192 406, e-mail: cep@cepin.cz**

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 31/2004 „Vztah církvi a státu“. Do sborníku přispěli: ministr **Pavel Dostál**, biskup **Dominik Duka**, dále **Jiří Hanuš, Marek Loužek, Rudolf Bubík, Miroslava Němcová, Stanislav Příbyl, Jindřich Dejmek, Jana Řepová a Robert Jan Hřebíček**. Do příloh je zařazena mj. neratifikovaná smlouva mezi ČR a Svatým stolcem a výhrady prezidenta ke smlouvě s Vatikánem. Předmluvu ke sborníku napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena na dobírku: 89 Kč, 154 stran.

**objednávky na www.cepin.cz
tel. 222 192 406, e-mail: cep@cepin.cz**

ZPRÁVY ZE SEMINÁŘŮ

Patnáct let od 17. listopadu 1989

V úterý 16. listopadu přilákal stovky lidí seminář Centra pro ekonomiku a politiku „15 let od listopadu 1989“. Na panelu, který moderoval prezident **Václav Klaus**, vystoupili přímí účastníci studentské demonstrace: poslanec Marek Benda, ředitel gymnázia Václav Klaus ml., ekonom Miroslav Singer, novinář Bohumil Pečinka a poslanec Jan Vidím.

Marek Benda zdůraznil roli disentu pro pád komunismu. Disent měl ohlas v zahraničí, vytvořil prostor pro „šedou zónu“ a představoval alternativu pro významnou část národa. Vyrovnání se s minulostí po roce 1989 bylo pozitivní (satisfakce obětí) a negativní (potrestání viníků). Zatímco v satisfakci obětí jsme udělali maximum, téměř nikoho z komunistických funkcionářů se zatím nepodařilo pohnat k odpovědnosti.

Václav Klaus ml. ocenil,

že již patnáct let máme svobodu a demokracii a jsou dodržována občanská práva. Ani 17. listopadu 1989 však nebyl vítězstvím pro všechny. Nešlo o vítězství pro lidi s nostalgii vzpomínající na komunistický režim. Klaus ml. varoval, že nástup totalitního režimu nepřichází náhle a nečekaně, nýbrž díky pomalému, pozvolnému ale viditelnému procesu.

Bohumil Pečinka označil listopad 1989 za kontrarevoluci. Revoluční byly metody, nikoli obsah změn, kterým bylo znovuoobnovení demokracie a tržní ekonomiky. „Udělat z rybí polévky akvárium“ se zdál proces téměř nadlidský, přesto se nakonec podařil. V 90. letech došlo k přeskočení etap společenského vývoje, po roce 1997 nastal regres. V současné politice vlády vidí Pečinka návrat k husákismu.

Miroslav Singer se podíval na vývoj po listopadu

1989 očima ekonoma. Odpověď na otázku, co přinesl 17. listopad, je prozaická: kapitalismus. Singer připomněl zásadní debaty uplynulých patnácti let (Klaus versus Švejnar, Klaus versus ČNB, Mládek a Zeman versus Klaus v debatě o privatizaci, debata o zadlužování apod.). Singrovi chybí debata o kvalitě statistik. Co nechybí, je svobodný prostor se seberealizací.

Jan Vidím zdůraznil, že studenti byli silou, která dělala revoluci. Odmítl mýty, že svoboda a demokracie spadly do klína, nebo že listopad 1989 byl hrou zpravodajských služeb. Zpochybnil sociologické průzkumy, podle nichž pětina lidí dává přednost minulému režimu. Kdyby kdokoli mohl strávit v komunismu byt jen pár hodin, určitě by se chtěl rychle vrátit do svobodné společnosti.

Prezident Václav Klaus při-

pomněl, že lidí, kteří chtěli budovat most mezi Východem a Západem a rušit NATO a Varšavskou smlouvu, bylo hodně. Jiří Weigl upozornil na roli 1,5 miliónu členů KSČ, kteří rychle odhodili stranické legitimace. Vladimír Dlouhý prohlásil, že disidenti uměli bourat, nikoli stavět. Podle Ladislava Jakla realita mnohonásobně překročila všechno, v co jsme mohli doufat.

V závěru Marek Benda vyzdvihl význam církve pro pád komunismu. Podle Václava Klause ml. zlo nelze personifikovat; každý, kdo přiložil ruku k demontáži režimu, pomohl dobré věci. Podle Miroslava Singera byl komunismus bídný systém, proto mu nevěřili ani komunisté. Bohumil Pečinka připomněl mezinárodní význam Ronalda Reagana. Podle Jana Vidíma každý, kdo vykresluje transformaci jako neúspěšnou, žene vodu na mlýn komunistů. ML

Finanční rámec EU 2007–2013

Dne 29. 11. 2004 uspořádalo Centrum pro ekonomiku a politiku seminář „Finanční rámec EU 2007–2013“. Na panelu, který moderoval kancléř **Jiří Weigl**, vystoupili náměstek ministra zahraničních věcí Vladimír Müller, člen rozpočtového výboru Evropského parlamentu Hynek Fajmon a výkonný ředitel Centra pro ekonomiku a politiku Petr Mach.

Vladimír Müller nabídl úvod do dějin sestavování rozpočtu Evropské unie. Rozebral první a druhý Delorsův balíček, Agendu 2000 a dnešní finanční perspektivu. Připomněl časový horizont jednání o finanční perspektivě 2007–2013 a návrh Evropské komise k ní. Česká vláda podle něj považuje návrh komise za dobrý základ pro jednání, vidí však prostor pro snížení některých výdajů.

Hynek Fajmon argumentoval, že finanční rámec EU

přerozděluje přibližně pouze 1 % HDP. Finanční perspektiva je dosud nezávazná, po přijetí evropské ústavy by se to ale změnilo. Šest nejbohatších členů EU požaduje snížení odvodů členských zemí do rozpočtu EU. Do roku 2010 vidí Fajmon jako nejvýhodnější strategii pro ČR podpořit rozpočet EU na úrovni 1,1 % HDP, udržet princip vyrovnaného rozpočtu a vyčerpat prostředky ze strukturálních fondů.

Petr Mach označil finanční rámec EU za hru s nulovým součtem. Rozebral příjmovou a výdajovou strukturu rozpočtu. Názvy kapitol v nové perspektivě se podle něj mění orwelllovským způsobem. Celý systém je v rozporu s proklamovaným principem subsidiarity. Pro ČR by bylo lepší, kdyby nic do Bruselu neposlala a nic nedostávala. Neříká třeba trvat na maximu dotací, které často představují škodlivé a distorzující výdaje.

Dušan Šrámek z týdeníku Profit navrhl aplikovat negativní daň na rozpočet EU, aby Brusel nemohl rozdělovat peníze podle vlastního uvážení. Miroslav Singer považuje finanční rámec za menší část ekonomické dimenze EU, podstatnější je část regulační. Karel Dyba prohlásil, že představa o kladném rozpočtovém saldu pro ČR plynoucím z členství v EU byla iluzí. Miloslav Bednář upozornil na

diskriminační pravidla v zemědělské politice.

Vladimír Müller odmítl sdělit, kdo jsou naši spojenci či odpůrci v debatě o rozpočtovém rámci, zájmy uvnitř jednotlivých zemí se podle něj často kříží. Hynek Fajmon ocenil, že se stanoviska vlády a ODS k rozpočtovému rámci překvapivě sblížily. Petr Mach namítl, že rozpočet EU je vyrovnaný, protože by unii stejně nikdo nepůjčil. ML

PŘEDPLATNÉ
CEPU

Nejjednodušší způsob, jak za výhodnou cenu dostávat pravidelně Newsletter, sborníky CEPu a pozvánky na semináře

B L I Ž Š Í I N F O R M A C E N A :
www.cepin.cz • tel. 222 192 406

INTEGRACE ČI UNIFIKACE EVROPY*

Václav Klaus,
prezident republiky

1. Evropa – nebo snad přesněji Evropská unie – je nyní pro většinu z nás hlavním předmětem našeho zájmu. Je tomu tak proto, že EU stále více ovlivňuje a určuje naše životy, že stále více utváří základní institucionální rámec našeho bytí, že nás nutí stále více a více sledovat, co se děje v Bruselu a že nás nutí zbavovat se našich starých loajalit a přijímat loajality nové. To je – alespoň pro nás v nových členských zemích – radikálně nová situace a tato skutečnost by neměla být podceňována.

2. Chtěl bych jasně říci hned na počátku, že jsem proti uměle urychlovanému sjednocování kontinentu, že to nepovažuji za pozitivní a nezbytný vývoj, a že si nemyslím, že by se touto cestou zvyšovala naše svoboda a prosperita. Chci zdůraznit, že tento můj postoj by měl být považován za přípustný a legitimní, politicky přijatelný a „normální“. Musím bohužel říci, že tomu dosud tak není.

3. Abych se vyhnul možným nedorozuměním, chtěl bych zdůraznit, že jsem pro pokračování evolučního – tedy přirozeného a logického procesu integrace Evropy, založeného na odstraňování všech zbytečných překážek svobodného pohybu lidí a jejich idejí, zboží a služeb, peněz a kapitálu, že jsem pro pokračování procesu založeného na svobodné a neomezované konkurenci pravidel, politik a zákonů, na konkurenci kultur a vzorců chování mezi jednotlivými evropskými zeměmi.

4. Nejsem pro unifikaci, homogenizaci, harmonizaci a standardizaci evropského

kontinentu. Přátelská spolupráce mezi evropskými vládami je správná a plodná, jsem ale proti její byrokratické institucionalizaci. Nejsem příznivcem myšlenky „stále těsnější unie“. To, co hájím a doporučuji, není negativním programem. Jsem pro spolupráci a přátelství mezi evropskými zeměmi v míře a dokonalosti, jakou si jen lze představit. Nejsem však pro eliminaci zemí (a států) a pro jejich nahrazování strukturami EU, kterým chybí dostatečná demokratická odpovědnost.

5. Problém této demokratické odpovědnosti je klíčový a já jsem skutečně znepokojen tím, nakolik je bagatelizován a jak je mnoha evropskými politiky, novináři, byrokraty a intelektuály zcela zaměňován nebo jak si ho neuvědomují.

To se projevuje zejména při snahách potlačovat roli národních států a přenášet politické otázky a veřejnou volbu na nadnárodní úroveň. To vede k podkopávání demokratické odpovědnosti, která – jak nás učí lidská historie lidstva – existuje jedině v rámci národních států. Rozhodování na jaké úrovni organizovat veřejné statky a kde provádět ve svobodné společnosti „veřejnou volbu“ vyvolávalo, vyvolává a bude vyvolávat trvalý spor a já trvám na tom, že proklamovaná, ale prázdná doktrína Evropské unie – subsidiarita – nám v tomto ohledu žádné řešení nenabízí.

Pro mnohá rozhodování je národní stát příliš velký, a proto existují obce, kraje a provincie. Pro mnohá rozhodování je národní stát příliš malý a proto existují mezinárodní organizace či mezinárodní dohody na regionální, kontinentální či globální

úrovni. O jedné věci ale podle mě nemůže být sporu. Pro demokracii je právě národní stát to pravé. Pokusy potlačovat národní stát nás vedou k post-demokratickému *brave new world*, k absenci demokratické odpovědnosti, k opuštění stávajících a „prověřených“ demokratických mechanismů a garancí, k nahrazování politiky technickým a úřednickým myšlením. Staré způsoby rozhodování prošly testem času a byly výsledkem evolučního výběru. Nové mechanismy byly vytvořeny pomocí sociálního inženýrství a pomocí zpuštěného konstruktivismu. Obhajování těchto nových rozhodovacích mechanismů je založeno na něčem, co nazývám ideologií evropsismu, která se plíživě prosazuje, aniž bychom jí explicitně přijali za svou.

Členství v EU nemá alternativu, ale všechno ostatní alternativu má.

Tento problém je pro mě absolutně klíčový. Rozhodování v lidské společnosti není otázkou technické a organizační efektivity nebo racionality. Rozhodování je fundamentální otázkou demokracie. Měli bychom si přiznat, že se nyní nacházíme na křižovatce: buď se vydáme doleva – do světa *Brave New World* Aldouse Huxleye se štěstím organizovaným shora, nebo půjdeme doprava – k obnově demokracie postavené na klasickém liberalismu. Jsem přesvědčen, že je potřeba vidět to takto ostře a nemilosrdně.

6. Česká republika bere své členství v EU vážně. Členství v EU pro nás nemá alternativu. Chceme být dobrými a spolehlivými partnery pro všechny naše přátele, kolegy a sousedy, pro všech 24 zemí, s nimiž sdílíme své členství. Nechceme se vézt zdarma na účet druhých. Jsme si vědomi přínosů evropské integrace, což jsou přínosy toho, že můžeme být součástí liberalizovaného evropského prostoru.

Ty považujeme za mnohem podstatnější než případné explicitní finanční dary od evropských institucí. Chceme se podílet na rozhodování v EU. Chceme budovat svobodnou a prosperující Evropu. Nepotřebujeme ale Evropu jako velmoc, která by se pokoušela dominovat či spoludominovat světu.

7. Členství v EU nemá alternativu, ale všechno ostatní alternativu má. Když toto říkám nyní, dva týdny po podepsání a několik týdnů či měsíců před ratifikováním ústavy EU, chci tím zdůraznit, že jsem přesvědčen o tom, že právě tento dokument alternativy má.

Doufám, že nadcházející ratifikační proces nám dá šanci podívat se na evropskou ústavu více zblízka a nezaujatě a vážně o ni diskutovat. Považuji za důležité pro nás všechny uvědomit si, že nedávno podepsaná ústava není jen další z řady evropských smluv. Je to mnohem více. Ruší všechny dosavadní smlouvy EU a Evropských společenství a ustavuje zcela novou EU – právně, ústavně a politicky odlišnou od té stávající. Nová EU – založená na své vlastní Ústavě – se ve skutečnosti stane novým Evropským státem se všemi základními atributy státu, v němž budou současné členské státy zredukovány na regiony či provincie. Formální odsouhlasení podřízení se vyšší entitě povede k opuštění naší dosavadní národní demokracie, suverenity a politické nezávislosti.

8. Jsem rád, že nám pravidelná berlínská konference Nadace Herberta Quandta dává příležitost diskutovat o těchto otázkách a vést skutečný dialog. Někteří ze zde přítomných byli v minulosti zvyklí slyšet jen monology a ujišťuji vás, že jsme většínou nepatřili mezi ty, kdo tento monolog vedli. Proto si tolik přeje, aby se konečně rozběhl skutečný dialog i o těchto důležitých evropských tématech.

* Projev na Evropském fóru. Berlín, 20. listopadu 2004.